

НАСТАВНИ ПРОГРАМ ЗА ПРЕДМЕТНО ПОДРУЧЈЕ: **ГОВОР, ИЗРАЖАВАЊЕ, СТВАРАЊЕ**

РАЗРЕД: **ПРВИ**

СЕДМИЧНИ БРОЈ ЧАСОВА: **5**

ГОДИШЊИ БРОЈ ЧАСОВА: **180**

ОПШТИ И ПОСЕБИН ЦИЉЕВИ ПРОГРАМА

Општи циљ програма

Општи циљ програма је cjеловит развој свих потенцијала дјетета са оштећеним видом уважавајући индивидуалност и урођене склоности у сваком од аспеката развоја, ниво и темпо напредовања, игру и игролике активности, без присиле и наметања, у намјенски креираној радној средини и опуштеној и неусиљеној атмосфери.

Посебни циљеви програма

- развијање способности за почетак читања и писања Брајевог писма; стицање основних представа о Брајевом писму; учење читања и писања појединих знакова на Брајевом писму (по могућности);
- правилан изговор гласова;
- развој менталних и социално-емоционалних способности- кориштење језика и говора као начина изражавања мисли и осјећања;
- развој способности упућивања порука и успостављања адекватне комуникације;
- развој схватања специфичних могућности комуникације путем записане поруке (писмо, честитка, оглас, итд.);
- развој способности доживљавања и разумијевања умјетничких дјела дјечије и друге књижевности и ликовне умјетности;
- развијање квалитета емоционалне и стваралачке личности;
- реаговање интуитивног, слободног и дивергентног мишљења и понашања
- развијање више продуктивних, него репродуктивних способности (трагање за одговорима, не њихово усвајање у готовом облику, већа спремност за активно мијењање, него за прилагођавање постојећем стању, пријемчивост за нова искуства, радозналост, чулна осјетљивост);
- развијање способности опажања, разматрања и кориштења познатих предмета на нове начине, откривање импликација и скривених значења у опаженим или познатим чињеницама;
- развијање способности откривања естетских значења, стваралачког руковања материјалима, техничким и изражајним средствима свих врста умјетности уз развијено интересовање и отвореност за умјетничке доживљаје и искуства;
- развијање смисла за групну солидарност и сарадњу, посебно групно стваралаштво.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

Наставна тема	Оквирни број часова
1. Језичка култура	35
2. Језик	9
3. Књижевност	24
4. Учење Брајевог писма	36
5. Позориште	4

Оперативни циљеви/ Исходи	Садржаји програма /Појмови	Корелација са другим наставним предметима
Тема 1: Језичка култура (35)		
<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • правилно дише при изговору ријечи и реченица; • правилно изговара све гласове у ријечима, с нарочитом пажњом на оне које већина ученика теже примјећује и разликује (ч, ћ, ц, ђ, љ, њ, ије и је); • слуша говор, разликује гласове и звукове; • јасно и разумљиво изговара гласове матерњег језика који започиње њиховим исправним уочавањем; • јасно изговара гласове у разним положајима у ријечима (на почетку, на крају и у средини сваке ријечи); • опонаша природне и друге звукове у непосредном окружењу; • користи се невербалном комуникацијом уз помоћ гестова, мимике и пантомиме; • умије говором свога тијела да прикаже фигуре људи и животиња са више детаља и карактеристика; • комуницира уз помоћ геста, стиска руке, мимике, пантомиме, имитације. 	<p>Ортоеџија</p> <ul style="list-style-type: none"> • Вјежбе дисања (дување балона, папирних птица окачених на канап и сл.). • Ономатоџеја природних и других звукова (пљуштање кише, шуштање лишћа, подражавање неке животиње), игре: “Како се ко јавља?”, “Птичје пјевање”, “Телефон”, “Ехо”). • Игре за увјежбавање правилног изговора (артикулације) чист, јасан и правилан изговор свих гласова. Проналажење узвика и ситуација у којима се они користе (нпр. “Бућ!”, “Цмок!”, “Опа!” ...). • Језичке игре (брзалице, разбрајалице, успаванке, ташуњаљке, бројалице). 	
<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • именује предмете, боје, облике, величине, просторне и временске односе; • правилно и активно користи ријечи у комуникацији; 	<p>Култура изражавања</p> <ul style="list-style-type: none"> • Именовање предмета. • Игра: од чега се састоји... ; • Игролике активности за богаћење рјечника придјевима, глаголима ... ; • Разговори у разним 	

<ul style="list-style-type: none"> ● проналази ријечи за особине, квалитет, карактеристике и односе предмета; ● направи календар ријечи; ● слуша саговорника без прекидања и гледа га у очи, разумије шта говори; ● усмено се изражава и смисленим цјелинама саопштава сопствене мисли, осјећања и жеље на начин схватљив за друге; ● комуницира са познатим и непознатим људима у разним животним ситуацијама; ● активно учествује у разговору на разне теме (о ономе што се десило у прошлости, о будућности, о актуелним ситуацијама, причама које је чуло, филмовима, луткарским представама и др.); ● комуницира постављајући питања и одговарајући на питања; ● комуницира умјереним гласом, пристојно, предусретљиво, љубазно, без љутилог, нервозног, плачљивог или мазног тона; ● прича о предметима и појавама конструишући ријечи и реченице, по могућности их повезујући у говорне цјелине; ● разумије налог и даје налог; ● монолошки говори јасно и повезано; ● повезано препричава и употребљава књижевне изразе; ● говори правилно; ● саставља необичне изразе и смијешне ријечи; ● пронађе нове ријечи мијењајући и трансформишући већ познате; 	<p>ситуацијама: удвоје, у мањим и већим групама, пред ширим аудиторијем, са разним саговорницима (познатим, непознатим, различитих узраста, искустава, поријекла и др.).</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Игре улога и дијалози на одређену тему са сценском лутком -Игре питања и одговора: “Шта ти није јасно”?, “Лутко, зашто те ово дијете одабрало”?“Огласна табла” (дијете уз свој знак црта одређене поруке: кога позива, шта жели да размијени, рађање брата...). ● Комуницирање поштанским средствима (појединачна и групна писма родитељима, другу, омиљеном писцу итд.), причање о предметима и појавама, приче којима недостаје почетак или крај, уметање догађаја у познату причу, причање на основу двије до три задане ријечи. ● Причање приче непосредно након слушања или приче која је раније слушана. ● Сусрет са новинарима и инсценирање играњем улога или у појединим улогама (уз помоћ лутака, макета и других творевина које су погодне за драмско представљање). 	
---	---	--

<ul style="list-style-type: none"> • маштовито осмисли причу којој недостаје почетак или крај; • прича на основу двије до три задане ријечи; • глуми, говори умјесто лутке; • самостално преприча краћу причу; • саставља ријечи у реченици; • унесе промјену у познату причу; • састави причу од понуђених елемената. 		
Тема 2: Језик (9)		
<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разликује глас, слово, ријеч; • правилно изговара гласове различитог положаја у ријечи: на почетку, у средини и на крају ријечи; • слуша говор, разликује гласове и звукове; • саставља ријечи од задатих гласова (словарица). 	<ul style="list-style-type: none"> • Глас, слово, ријеч. • ИГРЕ: гласовима, гласовним групама и ријечима, њиховим изговарањем на посебан начин, прекрајањем и одступањем од лингвистичких правила и варирањем ових начина, откривајући друге. • Трагање за најдужим, најкраћим ријечима. • Асоцијације на ријечи и игре ријечима. 	<p>Ритмика, спорт, музика - игре на слово на слово...</p> <p>Садржаји ликовне културе: моделује слова.</p> <p>Ритмика, спорт, музика-пјевање, опонашање.</p>
Тема 3: Књижевност (24)		
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • активно слуша, разумије, доживљава и памти; • прича својим ријечима прочитани текст; • репродукује краће пјесме; • ишчитава кратке и једноставне текстове исписане великим штампаним словима у дјечијим листовима; • течно чита ријечи, краће реченице и текстове у „Првој књизи“ и дјечијим листовима; • разумије смисао прочитаног; • препознаје главни догађај и уочава ликовне у тексту; • опише основне карактеристике ликовна на 	<ul style="list-style-type: none"> • Бајке, басне. • Српске народне приче. • Народне приче других народа и народности из непосредног окружења. • Загонетке, питалице, пословице...; • Драган Колунџија: <i>Два зечића, два првака</i>; • Десанка Максимовић: <i>Првак, Бака</i>; • Ј. Ј. Змај: <i>Како би, Шта волим, Зимска песма, Мати, Лутке рачунају</i>; • Драгомир Ђорђевић: <i>Деда Мраз</i>; • Душко Радовић: <i>Страшан лав</i>; • Русомир Арсић: <i>Баку првак</i>;у 	<p>Садржаји ликовне културе- моделује ликовне садржаје.</p> <p>Ритмика, спорт, музика-игре, пјесме нашег краја.</p> <p>Моја околина: моје мјесто, приче...</p>

<p>основу прочитаног текста;</p> <ul style="list-style-type: none"> • изражава свој однос према њему («Ко ти се свиђа, а ко не свиђа ... Зашто?»); • тражи објашњење ријечи којој не зна значење; • одговора на једноставна питања у вези са текстом (ко, шта, зашто, гдје); • изражава свој однос према одређеном понашању (Ово је добро понашање зато што... Ово није добро зато што ...); • културно се понаша у јавним установама. 	<ul style="list-style-type: none"> • Бранко Ћопић: <i>Пјесма ђаку прваку</i>; • Свети Сава и ђаци: народна прича; • Петар Стокић: <i>Сеница и дрво</i>; • Владимир Андрић: <i>Хлеб</i>; • Драган Лукић: <i>Шапутање, Четири дјевојчице, Лутка и дјевојчица, Бумбар и пчела</i>. 	
---	--	--

Тема 4: Учење Брајевог писма (36)

<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • слободно манипулише шаком; • да употребљава сваки прст подјединачно и у заједничкој акцији са осталим прстима (у складу са могућностима); • да усвоји појам шестотачке и појединачних слова; • да прави слова на шестотачки; • да правилно пише слова на Брајевој машини; • у зависности од могућности да чита поједина слова из буквара; • се оријентише и користи наставна средства; • се културно понаша у наведеним условима; • културно комуницира са писцима; • слуша и анализира позоришне, драмске и луткарске представе, те да се културно понаша у позоришту, кину... 	<p>Основни појмови о Брајевом писму</p> <ul style="list-style-type: none"> • Вјежбе за усклађивање психомоторног развоја са потребама писања. • Развој моторике шаке и прстију, развој моторике сваког појединог прста, развој међусобне координације прстију. • Развој тактилне перцепције (разне игре и вјежбе). • Оријентација у радном простору. • Оријентација на наставним средствима (књизи, топогностичкој таблици, дрвеној кутији са шестотачкама, перспективној таблици). • Усвајање појма шестотачке: кориштење модела шестотачке (разних величина), уочавање појединих тачака на шестотачки, сналажење на шестотачки, формирање појединих слова на шестотачки. • Упознавање са Брајевом машином: правилно сједење, учење распореда типки, куцање појединих тачака и слова, правилно куцање (по могућности). 	<p>Ликовна култура- моделује оживљава слова...</p> <p>Математички садржаји- рељефна линија, облици.</p> <p>Ритмика, спорт, музика- кретање и покрети уз музику.</p>
---	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Читање појединих слова из буквара за учење Брајевог писма • Писање слова Брајевог писма (по могућности). • Ишчитавање слова Брајевог писма (по могућност); • Сусрет с писцем за дјецу. 	
Тема 5: Позориште (4)		
<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • разликује позоришну и луткарску представу; • културно се понаша у позоришту, кину... 	<ul style="list-style-type: none"> • Представа са луткама. • Позоришна представа. • Радио драма. 	<p>Моја околина: бића, предмети, појаве.</p> <p>Садржаји ликовне културе- моделујемо лутке, ликове из цртаног филма.</p> <p>Ритмика, спорт, музика-: опонашамо, имитација уз музику, кретање и покрети уз музику.</p>
Тема: Ликовна култура (72)		
<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • се самостално и слободно ликовно изражава; • рационално користи материјале; • истражује и експериментише различитим материјалима и техникама; • користи природне материјале за обликовање; • запажа и открива природне скулптуре. 	<p>а) Обликовање материјала</p> <ul style="list-style-type: none"> • Упознавање са материјалом за обликовање (пијесак, глина, пластелин, тијесто). • Обликовање природних материјала (лист, прикупљени плодови). • Обликовање вјештачких материјала- пластелин. • Упознавање чичак табле и једноставније игре на њој са датим елементима. • Обликовање разних рециклираних материјала у композицији. • Скулптуре из природе (мањи облици, доступни тактилној перцепцији); • Формирање различитих облика, фигура, слова на рупичастој табли. 	<p>Моја околина: обликовање живе и неживе природе.</p> <p>Математички садржаји: (предмети и облици)</p>
<p>Ученик треба да:</p> <ul style="list-style-type: none"> • запажа, проналази и анализира лијепо и ружно у својој околини; • украси своју радну средину, собу, свески, 	<p>б) Ликовно процјењивање</p> <ul style="list-style-type: none"> • Разговори о лијепом и ружном у дјечијој околини. • Украшавање радне средине, собе, околине, књиге, одјеће и процјењивање украшеног уз помоћ 	<p>Моја околина: (изглед мјеста и околине).</p> <p>Говор, изражавање, стварање: култура изражавања.</p>

<p>књигу;</p> <ul style="list-style-type: none"> • процјењује свој рад и рад својих другова; • развија критичко посматрање (тактилним путем) и анализира природу и продукте људскога рада; • развија и његује осјећај за лијепо, складно, пропорционално. 	<p>наставника.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Процјењивање свог рада и радова другова. • Запажање рељефних облика у природи доступних тактилној перцепцији. 	
--	---	--

ДИДАКТИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ:

- модели шестотачке би требало да буду различитих величина; прво користити велике моделе, а онда ићи ка што мањим;
- за успјешно учење Брајевог писма је потребно извршити одређене припреме. Ученик се мора успјешно оријентисати у свом радном простору. Сва наставна средства која користи ученик у току учења Брајевог писма морају бити у потпуности доступна ученику путем тактилне перцепције како би их у потпуности перципирао, схватио њихову намјену и успјешно употребљавао. Сналажење на затвореној и отвореној књизи те на појединачним страницама и редовима књига мора ићи упоредо са учењем почетног читања и писања;
- настојати да ученик куца са свих шест прстију на Брајевој машини у складу са распоредом сваког прста на посебну типку машине;
- уколико ученик брзо схвати принцип шестотачке и куцање слова на машини, потребно му је давати што више задатака који се односе на читање и усвајање слова из буквара;
- у садржајима је остављено мјеста за утврђивање учења елемената почетног писања и читања, уколико се увиди да овај процес није дао жељене резултате;
- за очекивати је да ученици имају више проблема у читању него у писању;
- Неопходна наставна средства: разне играчке (нарочито коцке), предмети (различитог материјала и храпавости), модели шестотачке, (дрвени и пластични, разних величина), Брајева машина, пластифицирани буквар, папир за куцање (170 г), дрвена кутија са шестотачкама, топогностичка таблица, перспективна таблица, магнетна словарица.